

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ПІДТРИМКУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Постановка наукової проблеми. Обираючи шлях європейської інтеграції, наша країна має уважно та неупереджено вивчити досвід Європи, котра на шляху до створення ЄС розробила понад 140 концепцій спільних дій держав-членів Європейського Союзу для подолання нерівномірності в економічному та соціальному розвитку між окремими країнами. В Україні впродовж десятиріч не вирішувалась проблема диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів. Наразі місцевості з різною структурою економіки та різними передумовами переходу до нових форм управління по-різному адаптуються до ринкових відносин. Скасування економічних і соціальних дотацій з централізованих фондів швидко призвело до зубожіння регіонів, виробничий потенціал яких не міг реалізуватися за нових умов господарювання, а місцеві влади продовжували виконувати функції представників держави у регіоні і не передбачали своєї участі у покращенні економічного становища регіону. Натомість європейський досвід показує наскільки ефективним може бути як місцеве, так і регіональне самоврядування у вирішенні проблем територіальних громад. Децентралізація владних повноважень і автономізація регіонів у прийнятті рішень створює додаткові можливості, від яких може виграти вся держава в цілому. На думку деяких експертів саме на рівні регіону повинна зароджуватися політична влада (яка передбачає наявність законодавчого органу, можливість приймати самостійні економічні рішення, розробляти плани розвитку, систему освіти і культури).

Вирішення наукової проблеми. У країнах Європейського Союзу місцеве і регіональне самоуправління ґрунтується на трьох основних принципах: субсидіарності, солідарності і доповнюваності. Найважливішим серед них є принцип субсидіарності, суть якого полягає у тому, що компетенція у державі розподіляється так, що проблеми вирішуються на тому рівні, на якому вони виникають. За інших рівних умов перевага надається нижчим, а не вищим органам влади. Пріоритет належить інститутові, який знаходиться найближче до громадянина, а отже і найлегше контролюється ним. Принцип солідарності вимагає, щоб найбагатші регіони поважали інтереси фінансово і ресурсно менш забезпечених регіонів. У реалізації цього принципу більшу роль відіграють центральні органи влади і навіть наднаціональні структури. Зокрема, спеціальні фонди Європейського Союзу надають допомогу тим регіонам, які в результаті господарської діяльності виробляють менше, ніж 90 % від середнього значення ВВП серед усіх регіонів. Принцип доповнюваності орієнтований на виконання спільних компетенцій держави і регіону, переважно в площині економічного розвитку. В існуючих реаліях політичної свідомості і інституціонального розвитку для України мова має йти наразі лише про підвищення ефективності державного управління і самоврядування на місцях. Вибірчі процеси у місцеві Ради 2006-го року вказують на те, що до зміни функцій місцевих Рад ментально готові і громади, і місцеві еліти. Однак, організаційних, аналітичних та інформаційних структур і кваліфікованих кадрів для успішного виконання нової ролі поки що немає. В епоху глобалізації і регіоналізації муніципалітети мають прийняти на себе, на додаток до вже виконуваних ними обов'язків, важливу і важку роль центру економічного розвитку. Проблемою для місцевих лідерів є знаходження свого місця у глобальній економіці, яка є більш нестабільною і вразливою, ніж на національному рівні. До того ж, центральні органи влади часто перекладають відповідальність за економіку саме на місцеві влади. Регіональній владі доводиться відповідати очікуванням населення, а громадяни зараз набагато вимогливіші до якості місцевого менеджменту, ніж раніше.

Однак це зовсім не обов'язково має приводити до криз управління і конфліктів між населенням і чиновництвом. Як указав Клейджес, криза виникає лише тоді, коли інститути влади не хочуть реагувати на зміни настроїв населення і його цінностей. Тому найважливіші нові напрямки роботи місцевої влади - це: 1) підвищення якості управління одночасно зі скороченням термінів вирішування питань; 2) створення можливості для громадян брати активну участь у житті громади.

Для оцінки якості і ефективності роботи місцевої влади розроблено ряд моделей, наприклад, CAPAM (Commonwealth Association for Public Management), які використовують критерії: партнерство, відповідальність, громадська участь, інтегрованість вертикального і горизонтального менеджменту, підтримка політичної зв'язності у політично різноманітній громаді, політичні або парламентські структури, еволюція людських ресурсів, цінності і етика.

У цілому дії регіональної влади стосуються шести груп інтересів. Це громадяни (як окремі особистості); добровольчий сектор, що включає в себе профспілки, партії й громадські організації; ділові кола; мас-медіа; муніципальні установи; більш високі рівні управління (парламент) і міжнародні організації. Отже, нові структури місцевого управління мають створювати інтерфейс між місцевою владою і цими групами. Електронне управління, що створює канали взаємозв'язків між чиновниками й місцевими жителями, має особливо великий потенціал використання саме на регіональному рівні. Широкі перспективи для розвитку регіонального управління відкривають геоінформаційні технології, бо всі завдання регіонального управління так чи інакше пов'язані з геопросторовою інформацією щодо стану матеріальної основи місцевого самоврядування - комунальної власності. Об'єднання інформаційної системи управління регіоном з геоінформаційними методами, використання сучасних методів геопросторового аналізу створюють нові підходи в менеджменті й наданні послуг населенню регіону. Завдяки створенню єдиної регіональної інформаційної системи працівники муніципальних установ отримують можливість на основі геоінформаційного аналізу:

- підвищити якість стратегічних планів розвитку, що задовольняють новим суспільним потребам і відповідають міжнародним стандартам завдяки отриманню точної інформації і моніторингу процесів управління комунальною власністю по всіх аспектах стану і розвитку територій;
- виявити резервні території під розміщення об'єктів містобудівної діяльності й інформаційного забезпечення інвестиційних проектів;
- оптимізувати процеси надання базових соціальних благ населенню регіону, у тому числі транспортну та комунікативну складову цих процесів;
- значно підвищити якість і терміни підготовки і аргументації рішень для оперативного управління комунальним комплексом, і ефективного прийняття управлінських рішень, в тому числі і у кризових ситуаціях;
- спрямувати кожне прийняте рішення на підвищення екологічної безпеки за обраними параметрами;
- суттєво підвищити якість і швидкість розробки декількох проектних варіантів розвитку інфраструктури і оптимізації комунікацій, що значно знижує негативну складову впливу "людського фактору" на процес прийняття рішення;
- покращити роботу з розробки регламентів використання територій і визначення оціночної вартості земельних ділянок;
- сприяти залученню інвестицій під важливі для регіону проекти, завдяки високій інформативності презентаційних матеріалів - головної принади геоінформаційних систем, якими можуть користуватися адміністративні працівники будь-якого рівня управління, якщо у регіоні запроваджено єдину регіональну інформаційну систему менеджменту.

Значно покращується робота з підготовки будь-яких документів для подання до органів вищих рівнів управління завдяки значному скороченню термінів обробки і аналізу статистичних матеріалів та забезпеченню найбільш наглядного представлення інформації.

Ефективність діяльності різних груп по зв'язках з державними установами, міжнародними організаціями підвищується за рахунок використання спільних даних, які містять інформацію щодо просторового розміщення ключових об'єктів виробничих і комунальних сфер. ГІС-технології, які використовують географічне положення в якості основного критерію у прив'язуванні даних і атрибутів, якнайкраще сприяє координуванню дій всіх підрозділів і груп фахівців, що займаються вирішенням різноманітних задач, пов'язаних з конкретною територією.

Для мас-медіа і громадських організацій геоінформаційні технології, що використовуються у повсякденній роботі органами влади, дають можливість моніторити рішення, що приймаються регіональними органами влади, і це значно покращує взаємозв'язки між виконавчою та "четвертою" владою. Висока інформативність карт при висвітленні проблем територіального управління надає можливість журналістам надавати громаді повну, достовірну, неупереджену інформацію своєчасно, забезпечує підвищення якості аргументування рішень по цих проблемах, розширює можливості проведення незалежного громадського аналізу політики на місцях, зокрема заохочує співробітництво між політиками і незалежними аналітиками в розробленні конкретних рішень конкретних соціально-економічних проблем.

Частково проблема створення повноцінної моделі місцевого мережного управління є проблемою виділення ключових груп інтересів, які спроможні покращити якість життя інших громадян і створення ситуацій, взаємовигідних для всіх. Партнерство з усіма діловими колами регіону, сталий розвиток підприємництва у регіоні має стати завданням №1 для місцевих влад. Геоінформаційні технології бізнес-аналізу надають можливість підняти на вищий рівень управління бізнес-процесами суб'єктів підприємницької діяльності. Консалтингові послуги з аналізу і планування діяльності можуть бути надані підприємцям регіону:

- у плануванні на основі демографічного аналізу найліпшого розміщення пунктів продажу товарів і надання послуг;
- для оперативного аналізу рентабельності діяльності підприємств, мінімізації логістичних витрат, тощо;
- для оптимізації рекламних кампаній відповідно до індивідуальних потреб, професійних інтересів і прибутків населення регіону;
- для переорієнтації маркетингових зусиль із задоволення узагальнених потреб населення на оперативне реагування на запити конкретних покупців - персоніфікований маркетинг;
- для координації діяльності регіональних центрів з обслуговування клієнтів банків;
- для прискорення сервісного обслуговування клієнтів за рахунок підвищення ефективності взаємодії з бізнес-партнерами.

До того ж, для впровадження сучасних методів управління бізнес-процесами, міська влада може створити регіональну базу бізнес-даних на основі єдиної регіональної геоінформаційної системи, доступ до яких можуть отримувати підприємці та виробники як регіону, так і зовнішні, що також сприятиме інвестиційному клімату у регіоні.

Населення регіону, завдяки представленню інформації у картографічному вигляді у мас-медіа та іншими засобами, отримує доступ до:

- повної своєчасної інформації про дії і плани місцевої влади з розвитку регіону, що дасть можливість знизити соціальну напругу між владою і громадою регіону;
- контролю надання в оренду та містобудівне використання територій регіону;
- самостійного аналізу проблем територіального розвитку і дій влади по вирішенню цих проблем, що допоможе конкретизувати проблеми і встановити пріоритети у їх вирішенні
- інформації про перспективні напрямки підприємницької діяльності і можливості для працевлаштування

- можливості оцінити екологічну безпеку регіону і отримати знання щодо особистої ролі у покращенні екології у регіоні.

Висновки. Таким чином, допомогу впровадження геопросторового аналізу і планування економічного і соціального розвитку регіону просто неможливо переоцінити, адже саме від впровадження ГІС в якості основи для регіональної інформаційно-управлінської мережної системи можна очікувати значного економічного ефекту для регіону.

Надійшла до редакції 29.05.08 р.